

Duvhök i Stockholm - 2007

– *Accipiter gentilis*

Anders Eriksson, Tommy Eriksson

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Metodik/förklaringar	4
2.1	Uppdraget	4
2.2	Tidigare undersökningar	4
2.3	Inventerat område	4
2.4	Tillstånd	4
2.5	Revir	4
2.6	Upprop / Artportalen	5
2.7	Ringmärkning	6
3	Undersökta revir / boplatser / områden	7
3.1	Södra Djurgården	8
3.2	Norra Djurgården	8
3.3	Alvik	8
3.4	Åkeshov	9
3.5	Räcksta	9
3.6	Hässelby	10
3.7	Bromsten	11
3.8	Tensta	12
3.9	Hansta	13
3.10	Årsta	13
3.11	Skogskyrkogården	14
3.12	Älvsjö	14
3.13	Orhem	15
3.14	Fagersjö	16
4	Häckningsresultat 2007	17
4.1	Stockholm stad	17
4.2	Kranskommunerna	18
4.3	Revirkarta Stockholm stad	19
4.4	Statistik	20
5	Diskussion	21
5.1	Duvhöken i allmänhet	21
5.2	Duvhöken i Stockholm	21
5.3	Hotbild	22
5.4	Hjälpinsatser	23
5.5	Återfynd från 2006 års ringmärkning	23
5.6	Återfynd från 2007 års ringmärkning	23
5.7	Trend i Sverige	24
5.8	Trend i Stockholm	24
5.9	Slutsats	25
6	Övriga arter	26
6.1	Sammanfattning	26
6.2	Bivråk	26
6.3	Brun kärrhök	26
6.4	Ormvråk	26
7	Referenser	27

Omslag: *Ulla Hamilton, miljöborgarråd i Stockholm stad, och en av ungarna vid Orhem den 12 juni 2007. Foto: Anna Koffman*

1 Sammanfattning

Under 2007 har Miljöförvaltningen inventerat förekomsten av häckande duvhök i Stockholms stad. Inventeringen har utförts av Calliope Natur & Data AB under perioden mars - juli 2007.

Inom inventeringsområdet häckade under året med säkerhet 12 par. Av dessa avbröt 1 par sin häckning av okänd anledning. Utöver dessa häckningar fanns två revir där duvhök sågs i första halvan av april utan att häckning kunde konstateras senare. Det finns således med säkerhet minst 14 revir av duvhök i Stockholms stad.

36 ungar har kläckts, vilket ger ett genomsnitt på 3,3 ungar / par och genomförd häckning. 33 ungar ringmärktes i 10 bon.

Medelstorlek på reviren är 1632 ha.

Duvhöken förefaller välmående i Stockholm, något som sannolikt beror på en god födo-tillgång året runt. Genom sitt bytesval är höken en viktig bundsförvant när det gäller att hålla efter diverse kråkfåglar, duvor, måsar och kaniner. I denna aspekt är duvhöken en sparbössa som det finns all anledning att vara stolt över och värna väl. För en beräkning av bytes-konsumtionen hos Stockholms duvhökar hänvisas till 2006 års rapport (se referenser).

Allmänhetens attityd till duvhöken är välvillig. Under vårt arbete har vi mött människor som uttryckt sin glädje och fascination över att en så stor rovfågel finns så nära. Man tycker också att det är bra att duvhöken håller efter vissa fåglar som ses med oblida ögon, t.ex duvor och skator. Ingen av de vi mött har uttryckt någon ilska över duvhöken.

Grov, högstammig, skog är ett villkor för duvhökens häckning. De föredrar stora skogar men har i Stockholm i något fall nöjt sig med skogsdungar ner till 4,5 ha storlek. Det är tänkbart att antalet möjliga häckplatser utgör en begränsande faktor för populationens storlek.

Avverkning av den skog som duvhöken använder för sin häckning är ett stort hot. Då alternativa boområden är få innebär en avverkning med största sannolikhet att duvhökarna försvinner. I naturen utgör mården ett hot mot ägg och ungar, och berguven även ett hot mot den vuxna höken.

Stammen förefaller de senaste årtiondena vara stabil, möjligen svagt ökande. Vi bedömer att det finns utrymme för ytterligare några par i Stockholm. Att sätta upp konstgjorda boplatt-formar kan vara ett sätt att sprida duvhöken till områden där den idag inte häckar.

2 Metodik/förklaringar

2.1 Uppdraget

Uppdragets beställare och referensgrupp är Gunilla Hjorth, Anna Koffman och Helene Nilsson vid Miljöförvaltningen i Stockholms stad.

Uppdraget innebär att kontrollera häckningsframgång och ringmärka årsungar av duvhök vid kända revir och boplatser i Stockholms stad. På samma sätt ska förekomsten av bivräk, ormvräk och brun kärrhök kontrolleras. I uppdraget ingår också att avge en skriftlig rapport.

Calliope Natur & Data AB har anlitat Anders Eriksson och Tommy Eriksson för uppdragets utförande. Uppdraget har utförts under perioden mars - juli 2007.

2.2 Tidigare undersökningar

Under 2006 gjordes motsvarande inventering i Upplandsdelen av Stockholm stad.

Under senare delen av 1900-talet genomförde Bengt Jansson en flerårig inventerings- och ringmärkningsverksamhet i området. Denna har resulterat i flera artiklar i facktidskrifter samt rapporter till Stockholms stads Miljöförvaltning.

Stockholms stad har under en följd av år registrerat inkomna uppgifter och kartlagt duvhök i ArtArken.

2.3 Inventerat område

Det inventerade området utgörs av Stockholms stad.

2.4 Tillstånd

Ringmärkningscentralen (RC) vid Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm har givit Anders Eriksson och Tommy Eriksson tillstånd att ringmärka boungar av rovfåglar inom området. RC är den myndighet som arbetar med ringmärkning och tillståndsgivning i Sverige.

Stockholms stad har inte ansett att dispens från gällande föreskrifter krävs för ringmärkning i förekommande naturreservat, detta eftersom Tommy Eriksson och Anders Eriksson i sitt uppdrag av Miljöförvaltningen inte betraktas som allmänhet i reservaten. Exploateringsnämnden, i egenskap av markförvaltare, och berörda stadsdelar har i förväg informerats om inventeringen.

2.5 Revir

Minst 4 besök har gjorts i de flesta reviren, ett revir har endast besökts en gång.

- i mars/april kontrollerades boplatser och om paret var på plats.
- i maj kontrollerades om honan låg och ruvade.
- i juni/juli kontrollerades ungarernas storlek, ringmärkning och efterkontroll.

2.6 Upprop / Artportalen

För att om möjligt få hjälp att hitta revir/boplatser som vi inte känner till gjordes under våren ett upprop i tidskriften Fåglar i Stockholmstrakten. Den ges ut av Stockholms Ornitologiska Förening och har en upplaga på ca 2.000 ex.

Resultatet blev att vi fick in en handfull tips om ett centralt, sedan tidigare känt, revir. Glädjande nog fick vi också in ett tips om en sedan tidigare okänd häckplats utanför Stockholm. Vi tackar de personer som lämnat uppgifter.

Generellt tycker vi att resultatet av uppropet var magert. Om detta beror på ointresse, eller att man helt enkelt inget vet, är svårt att säga. Sannolikt är det en kombination.

Vi har vidare fått behörighet, avseende duvhök, till annars sekretessbelagda uppgifter i fågelrapporteringssystemet Artportalen. Inte heller det har givit oss uppgifter för Stockholms del, men en del nyttig information utanför staden.

Foto: Hans Bister

Tidigt på säsongen, innan boet blivit prytt med dun längs kanten, kan det vara svårt att se om det används. På bilden ovan syns inga färska kvistar som tecken på att boet används. Men stjärtspetsen (precis till höger om stammen) visar att honan ligger i boet.

2.7 Ringmärkning

Ringmärkningen har alltid skett uppe vid boet. Det går fortast, d v s störningen vid boet blir så kort som möjligt. Det är också praktiskt bäst. Klättring har skett med stolpskor.

Vid ringmärkningen är det viktigt att ungarna är tillräckligt stora för att kunna könsbestämmas (ca 17 dagar) och samtidigt inte så stora att det finns risk att de hoppar ur boet.

Liksom hos andra rovfåglar är duvhökhonan betydligt större än hanen. Ungarnas kön kan därför bestämmas efter tarsens (underbenets) tjocklek, 10-10,5 mm för hanar, 12-12,5 för honor (ref Handbok för ringmärkare). Tjockleken har mätts med skjutmått.

Foto: Anna Koffman

Notera ungens ögonfärg på bilden ovan. Färgen på ögat går från grått (gråblått) som dununge via grönt (gröngult) som just flygg till gult senare på hösten. Med tilltagande ålder går färgen över mot orange. Ungen på bilden är ca 20 dagar gammal.

3 Undersökta revir / boplatser / områden

Följande revir har kontrollerats:

Södra Djurgården, Norra Djurgården, Alvik, Åkeshov, Råcksta, Hässelby, Bromsten, Tensta, Hansta, Årsta, Älvsjö, Fagersjö, Orhem och Skogskyrkogården. Totalt finns 14 av oss kända revir.

Äldre kända revir/boplatser har också kontrollerats: Rotholmen/Lindholmen, Sätterskogen och Lappkärrsskogen. Här har vi inte kunnat hitta några spår av häckande duvhök.

Med kännedom om områden som saknar kända revir så har stora ytor genomsökts, exempelvis Gubbängsskogen (Majroskogen). Resultatet har dock varit negativt. Vi tror att det högst finns 2 par till i området men det kan lika väl vara noll.

Foto: Hans Bister

Vi vill påpeka att vi vid våra besök aldrig skrämt en ruvande hona från boet. Hon trycker mycket hårt och följer oss vaksamt med blicken. Centralt i bilden ovan, alldeles till höger om stammen, syns honans vakande blick. Det orangefärgade ögat visar att det är en fågel som är minst 4 år gammal.

Nedan följer uppgifter, såsom vi känner dem, per revir.

3.1 Södra Djurgården

Häckning avbruten.

Vid besök i april låg honan på boet och ruvade. Paret hade i år valt ett gammalt bo i en tall ca 400 meter från fjolårets boplats.

När ungarna skulle ringmärkas i början av juni så var boet tomt. Runt bokanten fanns en del gamla dun. På marken fanns inga spår efter spillning och vi hittade inte heller några ruggade vingpennor. Häckningen har troligen avbrutits i ett tidigt skede. Vad som orsakat denna misslyckade häckning är omöjligt att säkert säga. Det fanns spår efter ett tungt fordon (grävsropa eller liknande) på stigen precis under boträdet, men det verkar inte sannolikt att detta orsakat så mycket störning att häckningen avbrutits. Mer sannolikt är att någon av hökarna dött eller att en mård plundrat boet.

Vi känner till 3 bon i reviret, två i tall och en i lärk. Utöver dessa, av hökarna själva byggda bon, finns ett av Bengt Jansson konstgjort bo. Detta har aldrig använts men hökarna är där och lägger på nya kvistar då och då.

3.2 Norra Djurgården

Häckar.

3 ungar.

Medvetna om att detta par är tidiga i sin häckning besöktes boet redan den 5:e juni för ringmärkning av ungarna. Det visade sig ändå vara för sent. När ringmärkaren kom upp till boet smet ungarna ut på grenarna utom räckhåll. Vi uppskattar att årets häckning låg minst 1 vecka tidigare än fjolårets. Äggläggnings hos detta par sker sannolikt runt 20:e mars.

Boet är nybyggt i år. Det ligger i en gran på 16 meters höjd, trädets omkrets är 118 cm. Utöver detta bo känner vi till det konstgjorda bo som användes för fjolårets häckning.

3.3 Alvik

Häckning avbruten.

Den 11 april sågs en hona ligga i fjolårets bo. Senare kontroller visade att häckningen inte fullföljts alternativt avbrutits i ett tidigt skede. Avsaknad av dun på bokanten tyder på att honan inte legat någon längre tid i boet.

Endast ett bo är känt i detta revir.

3.4 Åkeshov

Häckar inte.

Två utav de tre bon vi känner till i reviret har byggts på med nya kvistar. Vi har själva sett en hök alldeles i närheten av ett bo och vi har en rapport om att en hök suttit i samma bo. Men ingen häckning kunde konstateras.

Vi har letat intensivt i området för att hitta något mer bo men inte lyckats. Under eftersommaren har vi lyssnat efter mattiggande ungar, även detta med negativt resultat. Vi tror inte att det häckat duvhök i reviret under 2007.

3.5 Råcksta

Häckar.

De 3 ungarna, 2 honor och en obestämd, ringmärktes den 5:e juni. Endast ett bo är känt i detta revir, i en tall med en omkrets av 116 cm där boet är placerat på 16 meters höjd.

Foto: Hans Bister

När honan har ruvat en tid blir boet prytt med dun som på bilden ovan, ett osvikligt tecken på att det används.

3.6 Hässelby

Häckar.

Ungarna, 3 stycken, ringmärktes den 10:e juni i sällskap av Gunilla Hjorth och Alar Broberg. Det var 2 hanar och 1 obestämd.

Vid besöket befanns förra årets bo vara nedblåst. Därmed känner vi bara till ett bo i reviret. Det ligger i en gran, ca 25 meter från förra årets boträd. Boet ligger på 17 meters höjd och trädets omkrets är 164 cm. Ytterligare ett gammalt bo har funnits i en numera kullfallen gran.

När detta skrivs, i slutet av augusti, har vi just fått reda på att en av ungarna hittats död på Lidingö. Det är den till kön obestämda ungen som visar sig också vara en hane. Liksom så många andra har han flugit ihjäl sig mot ett fönster.

Den här honan är mycket aggressiv i försvaret av sina ungar. I likhet med fjolåret låg hon kvar i boet tills ringmärkaren var knappa halvmetern ifrån. Hon attackerar intensivt och slog i år ringmärkaren hårt i ryggen med en söndersliten skjorta och rivsår på ryggen som resultat. Vid en närliggande häckplats på Lovön (Ekerö kommun) är honan i det närmaste lika aggressiv. Dessa två honor står i en särklass och med endast några kilometer mellan häckplatserna vill man gärna tro att det finns någon sorts släktband som binder dem samman.

Foto: Alar Broberg

Höken slår med blixstens fart och det är svårt att hinna med skärpan. Hon ses (oskarp) till höger om ringmärkaren, till vänster om stammen.

3.7 Bromsten

Häckar.

4 ungar, samtliga hanner, ringmärks den 15 juni. Fjölårets bo i en gran har i princip helt blåst ned. Endast några rester finns kvar i trädet. Hökarna har därför i år valt ett gammalt bo i en tall. Även detta bo är udda i sin placering, endast ett 10-tal meter in i skogen med mycket mänsklig aktivitet alldeles intill. Boet ligger på 15 meters höjd i en tall med omkretsen 174 cm.

En mycket intressant sak hände vid ringmärkningen av dessa ungar. I och med att ringmärkaren närmade sig boet började honan som vanligt att varna. Av alla de som arbetade i sina kolonilotter intill var det en man som reagerade omedelbart. Han tittade intensivt i motljuset mot skogen 60-70 meter bort där honan varnade. Han såg ingenting så han klev över staketet och gick rakt mot boet. Ringmärkarens medhjälpare såg vad som hände, gick mannen till mötes, och förklarade att ungarna skulle ringmärkas. Mannen lugnade ner sig och sade: ”Jag hörde direkt att något var galet och ville se om hon (dvs höken) behövde någon hjälp. Det var bra att det inte var någon fara, de (dvs hökarna) har funnits här länge, minst 10 år, det är bra. Ibland måste man fungera lite som polis”.

Det var med mycket stor glädje och förvåning som vi noterade mannens reaktion och aktion. Han gjorde verkligen något och han gjorde det till hökarnas försvar. Detta är den enda person som hittills reagerat över vår verksamhet.

Foto: Anna Koffman

Här och där i skogen runt bopplatsen kan man hitta duvhökens plockplats, här är det en ung skata som stått på matsedeln.

3.8 Tensta

Häckar.

I ett för året nybyggt bo i en gran ringmärktes 4 ungar, 2 honor och 2 hannar, den 5 juni. Boet var placerat på 15 meters höjd och omkretsen på trädet var 149 cm. I likhet med fjolåret är detta par tidiga i sin häckning.

Det finns nu 8 bon i detta revir vilket är anmärkningsvärt. Ett av dessa är konstgjort, okänt av vem, men det har använts vid något tillfälle. Årets bo har byggts ett par meter från ett elljusspår.

Foto: Anders Eriksson

Ungarna i Tensta den 5 juni 2007.

3.9 Hansta

Häckar.

Boet ligger i en grov asp på 19 meters höjd, i brösthöjd mäter aspen 196 cm i omkrets. Inte utan besvär lyckades vi den 11 juni ringmärka 3 ungar (2 honor, 1 hane) i boet.

Boet, som hittades under våren, är inte nytt utan har använts flera år tidigare. I området finns ytterligare 2 kända bon, ett i tall och ett i gran (numera döende). Dessutom finns ett konstgjort bo som vi inte vet något om. Det ser inte ut som det använts.

Vi har i år fått veta att det tidigare funnits misstankar om oegentligheter i området, bl a ska det ha funnits snitslar fram till boträden. Det är inte utan att man undrar vad som hände under fjolåret då hökarna bara försvann från sin häckning i det här området. Och vem har byggt det konstgjorda boet och varför? Det är faktiskt underligt att vi inte vet vem som gjort det. I det här sammanhanget kan det också påpekas att det även i Tensta-reviret finns ett konstgjort bo med okänd byggherre.

3.10 Årsta

Häckar.

4 ungar, 3 hanar och en hona, ringmärks den 8 juni.

Ett udda träd med bl a en 60-70-gradig lutning och grov stam gjorde att vi behövde diskutera en lösning på hur vi skulle klättra upp.

Medan vi diskuterar saken, alldeles bredvid trädet, kommer honan och landar i boet. Hon tittar nyfiket på oss några sekunder, avståndet är kanske 15 meter, men ignorerar oss därefter fullständigt. Hon börjar i stället mata ungarna med det medhavda bytet.

Vi vet att detta par till stor del bedriver sin jakt på Södermalm. Man kan väl misstänka att detta gjort paret mycket oskyggt för människor. En parallell finns för övrigt i en annan stadsdel.

Nästa dag kommer vi tillbaka med 3 stegar som sammansatta gör att vi kan komma upp till första riktiga grenen och därefter klättra vidare till boet.

Foto: Tommy Eriksson

3.11 Skogskyrkogården

Häckar.

3 ungar, 1 hona och 2 hannar, ringmärktes den 12 juni.

Boet ligger i en tall på 16 meters höjd och trädet mäter 140 cm i omkrets. Vi känner till 3 bon i reviret, varav 1 är konstgjort av Bengt Jansson.

Ringmärkningen skedde i sällskap av Anna Koffman från Miljöförvaltningen i Stockholm Stad och Anton Karis från Sveriges Radio. Det hela resulterade i ett inslag i programmet Studio Ett som sändes följande fredag.

3.12 Älvsjö

Häckar.

3 ungar, alla hanar, ringmärktes den 7 juni i sällskap av Bengt Jansson.

Detta bo har troligen byggts i år, det ligger i en tall på 12 meters höjd. Tallens omkrets är 140 cm. Vi känner till ytterligare ett bo i reviret vilket användes 2006. Även detta ligger i en tall.

Foto Anna Koffman.

På väg upp.

3.13 Orhem

Häckar.

2 ungar, båda hannar, ringmärks den 12 juni.

Ringmärkningen skedde i sällskap av Ulla Hamilton, miljöborgarråd i Stockholm, hennes borgarrådssekreterare Karin Lundberg samt Anna Koffman.

Det för året nybyggda boet ligger i en tall, på 14 meters höjd, som har en omkrets av 144 cm. I området finns ytterligare två kända bon samt ett mer eller mindre raserat gammalt bo.

Foto: Anna Koffman

Duvhökens boplats, Orhem i juni 2007. Boet, som ligger i en tall, syns mitt i övre delen av bilden.

3.14 Fagersjö

Häckar.

3 ungar, 2 honor och en hane, ringmärktes den 12 juni i sällskap av Anna Koffman.

Detta bo är konstgjort av Bengt Jansson. Vi känner inte till fler bon i reviret.

Foto: Anna Koffman

Förberedelser inför klättringen i Fagersjö. Boet ligger i den stora granen.

4 Häckningsresultat 2007

4.1 Stockholm stad

Revir		Kommentar	Ringmärkta
Södra Djurgården	misslyckad	Häckningen påbörjad men avbruten	
Norra Djurgården	häckar	3 ungar, 3 obestämda	
Alvik	- - -	Häckning ej påbörjad	
Åkeshov	- - -	Häckning ej påbörjad	
Råcksta	häckar	4 ungar, 2 honor, 1 hane, 1 obestämd	4
Hässelby	häckar	3 ungar, 3 hanar	3
Bromsten	häckar	4 ungar, 4 hanar	4
Tensta	häckar	4 ungar, 2 honor, 2 hanar	4
Hansta	häckar	3 ungar, 2 honor, 1 hane	3
Årsta	häckar	4 ungar, 1 hona, 3 hanar	4
Skogskyrkogården	häckar	3 ungar, 1 hona, 2 hanar	3
Orhem	häckar	2 ungar, 2 hanar	2
Älvsjö	häckar	3 ungar, 3 hanar	3
Fagersjö	häckar	3 ungar, 2 honor, 1 hane	3
Total		36 ungar; 10 honor, 22 hanar, 4 obestämda	33

De 11 häckningarna resulterade i 36 flygga ungar, alltså 3,3 ungar/genomförd häckning.

Jämför vi de häckningar som även genomfördes 2006 får vi för 2007 fram 3,5 ungar / genomförd häckning. Motsvarande resultat 2006 var 7 häckningar med 24 flygga ungar, dvs 3,4 ungar /genomförd häckning. Årets resultat är således en liten förbättring.

Den i år höga andelen hanar i Stockholms stad kan anses som anmärkningsvärd. Under fjolåret var honorna i dominans. Av de då könsbestämda var 9 honor och 6 hanar.

4.2 Kranskommunerna

Under året har en inventering av duvhök i Stockholms grannkommuner påbörjats.

Mycket arbete återstår. Nedanstående tabell visar en uppskattning av antalet par i det område vi skall försöka inventera. Uppskattningen baserar sig på den av oss kända förekomsten och de ”tomma” områden där vi anser att det bör finnas häckande duvhök. Framtiden får visa hur korrekt denna första bedömning är.

Kommun	Känt antal par	Uppskattat antal par	Antal kända ungar 2007	Ringmärkta ungar 2007
Danderyd	1	2	4	4
Ekerö (Kårsön, Lovön, Kungshatt, Fågelön, Björholmen och östra hörnet av Ekerö)	2	4-5	5	5
Huddinge (norra delen)	3	6-7	6	6
Järfälla	4	4-5	>=11	10
Lidingö	2	3	6	6
Nacka	3	7-8	>=4	
Sollentuna	2	4-5	4	4
Solna	3	3	7	4
Sundbyberg	0	0-1		
Täby	3	5-6	7	7
Upplands-Bro (Stäksön)	1	1	3	3
Vaxholm (Bogesundslandet)	1	3-4	3	3
Totalt	25	42-50	>=60	52

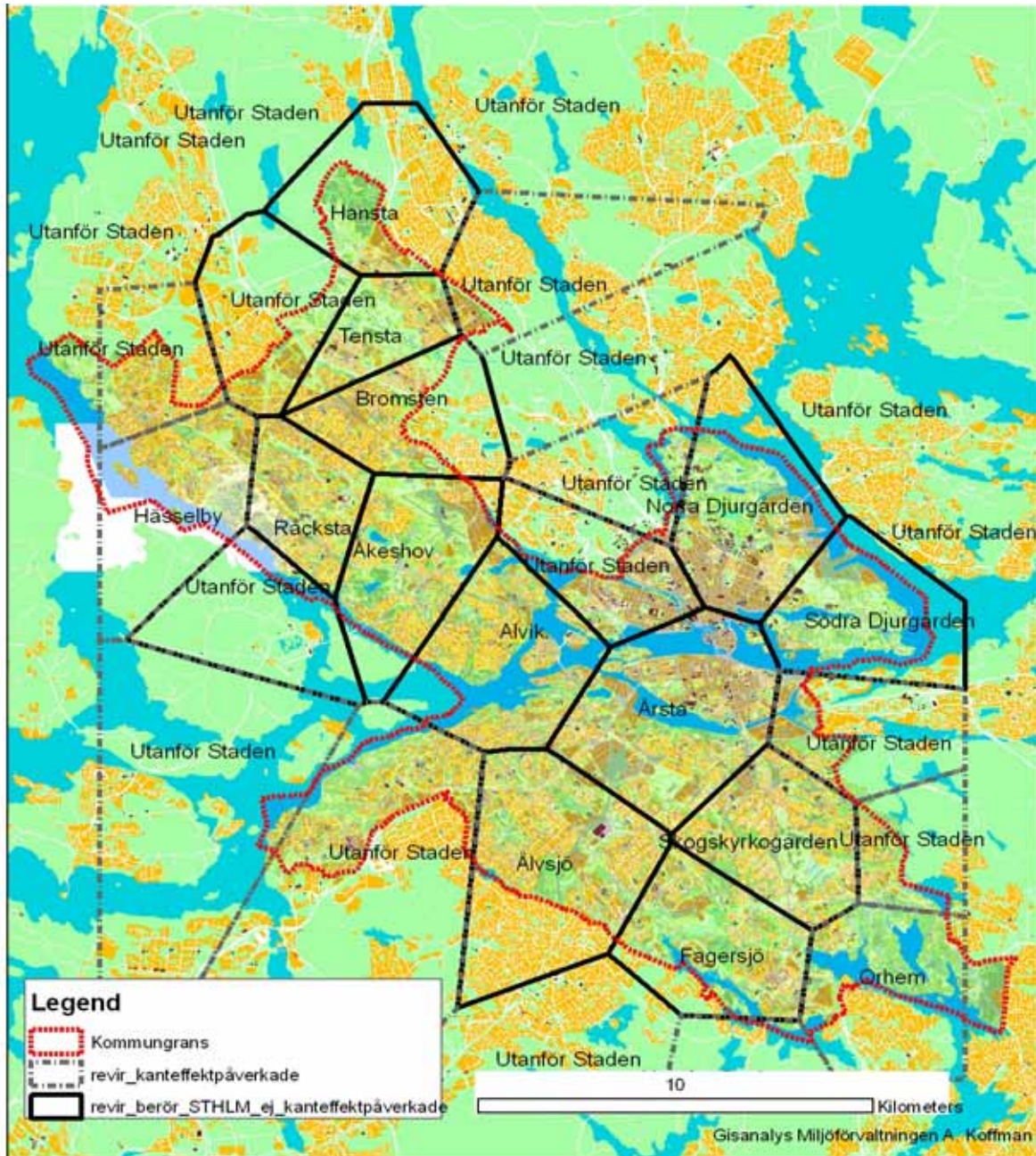
Vi har inte klättrat upp i alla bon i kranskommunerna. Vid 3 häckplatser är därför antalet ungar inte med säkerhet exakt. Vi har i dessa 3 fall räknat de ungar som kunde ses från marken.

De 21 häckningarna resulterade i minst 60 flygga ungar, alltså 2,9 ungar/genomförd häckning.

4.3 Revirkarta Stockholm stad

Nedanstående karta är framtagen av Anna Koffman vid Miljöförvaltningen. Reviren är framräknade i ArcGis 9.2 utifrån uppgift om boplatsen och dess avstånd till de närmaste andra häckningarna. De reviområden som ligger i kanten, mestadels utanför staden, har inte en realistisk avgränsning och har därför markerats med streckad linje.

4.4 Statistik

För Stockholm stad har Anna Koffman vid Miljöförvaltningen enligt ovanstående ArcGis 9.2 räknat ut:

- medel storlek revir är 1632 ha
- största revirstorlek är 2419 ha
- minsta revirstorlek är 813 ha
- medelavstånd till närmaste grannhäckning är 2,8 km
- medelstorlek på skogsområde som duvhöken häckar i är 50 ha, största är 286 ha och minsta är 4,4 ha.

Medelomkretsen för 13 uppmätta boträd i Stockholm är 160 cm i brösthöjd (51 cm i diameter), det största var 204 cm (65 cm i diameter) och det minsta 116 cm (37 cm i diameter).

Av årets 12 påbörjade häckningar skedde 1 i asp, 1 i pil, 4 i gran (varav en i ett konstgjort bo) och 6 i tall.

För Stockholms stad inklusive kranskommunerna har vi gjort följande uppskattning:

I en ruta med ungefärliga hörn i Kungsängen (nordväst), Åkersberga (nordost), Tyresö (sydost) och Salem (sydväst) har vi enligt tabellerna ovan uppskattat att antalet duvhökrevir borde kunna vara 56-64 st (Stockholm 14, kranskommunerna 42-50).

Rutan är 31 km (öst-väst)* 36 km (nordsyd), dvs 1116 km². Det nordvästra hörnet ligger enligt RT90 vid punkten 6601000 1611000. Tätheten blir då 1 revir per 1743 ha (64 revir) i ett storstadsområde med relativt stora vattenytor inkluderade.

De två siffror vi kommer fram till beträffande revirstorleken ligger nära varandra, 1632 respektive 1743 ha. Men det måste åter betonas att för området utanför Stockholms stad bygger mycket på uppskattningar.

I Stockholms stad producerades 3,3 ungar per genomförd häckning, i kransområdet var motsvarande siffra 2,9. Det är svårt att tolka detta som annat än att det är lättare att föda upp fler ungar i stadens närhet än utanför.

5 Diskussion

5.1 Duvhöken i allmänhet

Duvhöken förekommer överallt i Sverige där det finns skog. Undantaget är fjällbjörkskogen. För sin häckning föredrar duvhöken äldre högstammig barrskog med visst lövinslag. Boet byggs helst i en grov tall men även granen är ett vanligt boträd. Mindre vanligt, men fullt regelbundet, är att boet byggs i ett lövträd. Det finns oftast fler bon i reviret som hökarna alternerar mellan olika år, sk alternativbon. Det behövs därför flera lämpliga boträd i ett och samma revir. Skogen blir lagom som häckningsmiljö för duvhöken samtidigt som den når en mognadsgrad som innebär att den avverkas i det moderna skogsbruket. Detta är sannolikt ett skäl till att duvhöken minskat i skogsområden med rationellt skogsbruk. Det råder helt enkelt bostadsbrist.

Antalet ägg är normalt 2-4, i sällsynta fall 5. Honan, som börjar ruva efter det att andra ägget lagts, ruvar i ca 35-38 dagar. Hanen sköter ensam matförsörjningen, honan står för vakt-hållningen.

Liksom hos andra rovfåglar är honan betydligt större än hanen. Som skäl till detta anges att de inte skall konkurrera om samma byte. Genom honans betydande storlek och den stora köns-dimorfismen utgör allt under en hares storlek ett potentiellt byte för duvhöken.

Duvhöken är i vårt land, utanför häckningsperioden, vad man kallar en stann- och strykfågel. Hanen stannar i reviret (eller dess närhet) medan honan ofta ger sig iväg en bit. Ungarna drar söderut men ytterst få lämnar vårt land. Under hösten sker ett inflöde till vårt land av framför allt ungfåglar från våra grannar i öster, Finland och Ryssland.

Duvhöken är genom sitt tillbakadragna liv svårinventerad. Under större delen av året för den en mycket undanskymd tillvaro. I mars-april kan paret ses spelflyga över reviret och hökarna ”kacklar” i boets närhet. Fram på sommaren kan ungarnas tiggande efter mat höras. Resten av året gäller, likt familjen Wallenbergs ordspråk, ”att verka utan att synas”. För att få en exakt bild krävs ett aktivt eftersök, inget är gratis.

5.2 Duvhöken i Stockholm

Duvhöken är en viktig predator på diverse kråkfåglar, duvor och måsar. Vi har också sett bevis för att duvhök tar kaniner. Det finns all anledning att tro att kaninen är en viktig födokälla för Stockholms duvhökar året runt.

Stockholm och grannkommunerna lägger ner mycket pengar på att hålla efter ovanstående arter. Duvhöken är här en viktig bundsförvant. Utan duvhöken skulle kostnaden stiga!

Även i Stockholm söker sig duvhöken för sin häckning till större skogsområden där sådana finns. I något enstaka fall har dock en skogsdunge ned till 4,4 ha accepterats (se 4.4). Skogen skall vara barrträdsdominerad, tät och högvuxen. En proportionellt stor, större än i övriga landet, del av skogen i Stockholms stad är av en relativt hög ålder. Detta gör den lämplig för duvhöken att häcka i.

5.3 Hotbild

Den vuxna duvhöken lever såvitt vi vet en skyddad tillvaro i Stockholm. Någon jakt på arten är inte känd.

Produktionen av ungar är som tidigare påpekats relativt hög i Stockholm. Men den unga höken har sannolikt en svårare uppväxtmiljö i staden än ute i storskogen. Återfynden av de ringmärkta ungarna visar exempelvis att många flyger ihjäl sig mot t.ex fönster. Från Bengt Janssons serie av ringmärkta duvhökungar finns 49 återfynd. 67 % av dessa (33 stycken) återfanns döda inom ett år! Kanske är det så att det är färre duvhökar som når vuxen ålder i Stockholm. Men det vet vi inte säkert.

Det stora hotet mot duvhöken är att dess häckningsmiljö förstörs. Några häckplatser/revir skyddas idag av naturreservat medan andra ligger ”oskyddade”. Om dessa områden avverkas försvinner med all sannolikhet motsvarande antal häckande duvhökspär från Stockholm. Det finns helt enkelt inte några alternativa boplatser.

I naturen finns två potentiella hot, mården och berguven. Båda arterna förekommer i Stockholm i blygsamma antal. Det är inte känt att berguven häckar i Stockholm stad.

Foto: Mats Hildeman

Den här lilla ungen hittades under ett bo alldeles utanför Stockholm. Varför ungen trillat ut är okänt. I boet blev tre kvarvarande ungar flygga.

5.4 Hjälpinsatser

Duvhöken tycks häcka där den ”alltid” har häckat. Spridningen till nya områden går trögt. Bygger höken ett nytt bo så ligger det ofta nära redan befintliga bon. Vad det beror på vet vi inte.

Bengt Jansson har visat att duvhöken kan använda sig av konstgjorda bon. Det skulle därför vara intressant att skapa ett antal konstgjorda bon i områden där duvhöken inte häckar och på behörigt avstånd från befintliga revir.

5.5 Återfynd från 2006 års ringmärkning

20 boungar av duvhök ringmärktes under 2006 i Stockholm stad. Dessa har hittills givit följande återfynd:

Hane, ringmärkt den 7 juni 2006 på södra Djurgården	Återfunnen död den 5 april 2007 vid Råsta gård i Sundbyberg
Till kön obständ unge, ringmärkt den 8 juni 2006 i Hässelby	Återfunnen död den 3 december 2006 på Östra Myrskären, Bålsta
Hona, ringmärkt den 22 juni 2006 i Bromsten	Återfunnen död den 25 september 2006 vid Karolinska institutet i Solna. I texten står ”jagade duva, båda dog när dom flög mot fönster”
Hona, ringmärkt den 16 juni 2006 i Tensta	Återfunnen den 21 juni 2007 vid Tallbohovsskolan i Järfälla ”satt på en gren vid skolan, skator hackade på den. Fångades av polisen i Norrort. Vårdas på Skansen”
Till kön obestämd unge, ringmärkt den 16 juni 2006 i Tensta	Återfunnen död den 26 juli 2007 i Steninge, Märsta. ”Den flög in i fönstret”

Fem återfynd av 20 märkta ger 25 procent i återfynd, en siffra fjärran från de promise i återfynd som genereras vid ringmärkning av småfåglar. Detta faktum är något som ska bli intressant att följa upp; även för en rovfågel upplever vi andelen återfynd som anmärkningsvärt hög.

5.6 Återfynd från 2007 års ringmärkning

33 boungar av duvhök ringmärktes under 2007 i Stockholms stad. Dessa har hittills (slutet av augusti) givit följande återfynd:

Hane, ringmärkt den 10 juni 2007 i Hässelby	Återfunnen död den 20 augusti 2007 på Lidingö. Flugit mot fönster

5.7 Trend i Sverige

Det finns idag inga färskare uppgifter om duvhökens förekomst i Sverige som helhet. Nedanstående är därför våra egna antaganden som vi bland annat erhållit i diskussioner med andra erfarna ornitologer.

Jakt på, med avsikt att avliva, duvhök är inte längre tillåten i Sverige. Även om vi är övertygade om att åtskilliga ändå skjuts så är vår bedömning att jakttrycket minskat. Detta bör rimligen ha en positiv inverkan på stammen.

I Sverige bedrivs ett intensivt skogsbruk, vilket påverkar duvhöken negativt. Andelen gammal skog minskar samtidigt som andelen ungskog ökar i motsvarande grad. Dessa ungskogar är olämpliga för duvhökens häckning, träden är för svaga för att bära boet och skogen för snårig för hökens jakt.

Duvhökens bytesdjur, t.ex skogshöns och ekorrar, minskar eller försvinner helt från de skogar som av tradition varit häckområde.

Sammanfattningsvis kan det betyda att de ungfåglar som söker egen boplats i större utsträckning än tidigare behöver söka sig nya habitat.

Runt om, och i, våra städer och tätorter lämnas skogen i betydligt större utsträckning kvar. En kraftig skog väl lämpad för duvhökens tunga bo. Och maten finns året runt i överflöd; duvor, skator, kråkor, kaniner, råttor, etc.

I Stockholm anser vi att det skett en ökning under senare årtionden. Från Leksand finns uppgifter om att hökarna sökt sig mer tätortsnära och minskat i skogen (Martin Tjernberg muntl).

I Uppland är uppfattningen att, efter en minskning fram till början av 1990-talet, stammen sakta ökar (Martin Tjernberg, Bill Douhan muntl).

Vår uppfattning är att duvhöken sökt sig närmare tätorter än tidigare och där ökar. Beträffande utvecklingen för de skogslevande duvhökarna vågar vi inte ha någon uppfattning.

5.8 Trend i Stockholm

För Stockholms del är vår kunskap om duvhökens förekomst relativt nyvunnen. Till allra största delen baseras den än idag på det stora och mödosamma arbete som Bengt Jansson gjorde under 1900-talets senaste årtionde(n). Vad som gällde dessförinnan är delvis höljt i dunkel, även om vi vet lite grand.

Att duvhöken under de senaste decennierna har börjat häcka allt närmre staden råder det ingen tvekan om. Närvaron i Årsta, på Skogskyrkogården och ytterligare några platser är tveklöst nyetableringar. Dessa hökar har vant sig vid mänsklig närvaro, dom fanns där inte förr.

I Stockholms ytterområden och i kranskommunerna är läget mer svårbedömt. Vi vet inte, men det är högst sannolikt att flera duvhökrevir fått stryka på foten i samband med att nya

bostadsområden vuxit fram i förorterna under andra halvan av 1900-talet. Men trots allt finns där flera revir. Frågan är om det är nyetableringar eller om det är hökar som bitit sig fast i de skogsdungar som lämnats kvar?

Vår sammantagna bedömning för Stockholms stad är att duvhöken under senare delen av 1900-talet och början av 2000-talet har ökat sakta men säkert. Vi tror också att det finns utrymme för ytterligare några enstaka par.

5.9 Slutsats

Duvhöken förefaller välmående inom det inventerade området. Vi menar att det främst beror på kombinationen av god födotillgång året runt samt att lämpliga boområden finns.

Antalet möjliga häckplatser är troligen en begränsande faktor för populationens storlek. Detta stöds av den höga produktionen ungar trots att populationen är tätare än i övriga landet.

6 Övriga arter

6.1 Sammanfattning

I uppdraget ingick även att undersöka förekomsten av bivråk, ormvråk samt brun kärrhök i Stockholms stad. Vi har inte kunnat påvisa att några av arterna häckat i det inventerade området under 2007.

6.2 Bivråk

Häcker troligen inte.

Bivråken har vid några tillfällen konstaterats häcka i Hansta. Dan Andersson anger att bivråk häckade i Gubbängsskogen ca 2004.

Bivråken är ytterst svår att inventera. Vi har sett ett par komma ut ur skogen i Hansta men bedömer att dom häcker utanför stadsgränsen. Vi vet med säkerhet att ett par häckar, 2 ungar ringmärkta, strax norr om Hansta. Det finns tecken på ytterligare en häckning strax väster om Hansta.

6.3 Brun kärrhök

Häcker inte.

Brun kärrhök har häckat i Magelungens nordvästra del vid några tillfällen. Under våren sågs en hane på platsen men någon häckning har inte kunnat konstateras.

Det finns inte sedan tidigare någon annan känd häckplats i Stockholm. Det är troligt att de bruna kärrhökar som trots allt ses vid enstaka tillfällen under häckningstid häcker utanför Stockholms stad, t.ex vid Ågestasjön i Huddinge eller på Kårsön/Lövön på Ekerö.

6.4 Ormvråk

Häcker troligen inte

Ormvråken har tidigare vid ett flertal tillfällen häckat i Hansta på Järvafältet, Lövsta vid Hässelby och i området runt Skarpnäck/Flaten.

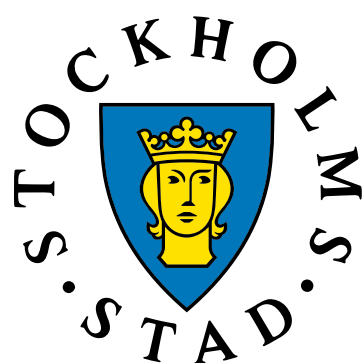
Vi har besökt dessa områden för att leta efter häckande ormvråk. Vi har också tittat/lyssnat efter flygga ungar. Vi har sett ormvråk men bedömer att dom inte häckat inom Stockholms stad.

Ormvråken häckar alldeles utanför staden på flera platser, t ex i Järfälla och Sollentuna. I flera fall ligger häckplatsen så till att det finns stor anledning att betrakta Stockholm som en del av ormvråkens revir, t ex Lövsta vid Hässelby eller Hansta på Järvafältet.

7 Referenser

Eriksson, Anders & Tommy	Duvhök (<i>Accipiter gentilis</i>) i norra Stockholm 2006. Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Jansson, Bengt	Duvhöksinventering i Stockholms kommun 1997 Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Jansson, Bengt	Duvhöksinventering i Stockholms kommun 1998. Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Jansson, Bengt	Duvhöksinventering i Stockholms kommun 1999. Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Jansson, Bengt	Duvhöksinventering i Stockholms kommun 2000. Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Jansson, Bengt	Duvhök i Stockholms kommun 2001. Rapport från Miljöförvaltningen Stockholm stad
Ringmärkningscentralen	Handbok för ringmärkare. Utgiven av Ringmärkningscentralen

www.stockholm.se/miljoforvaltningen

MILJÖFÖRVALTNINGEN
TEKNISKA NÄMNDHUSET
Box 8136, 104 20 Stockholm
www.stockholm.se/miljoforvaltningen